

THE CHARACTERISTICS AND FEATURES OF THE INFORMATION AND LIBRARY FUND

Qalbaeva Ziybaxan Nazerbaevna

2nd year student of the specialty "Library information activities library and bibliography", Nukus Branch of Uzbekistan State Institute Of Arts And Culture Of The Ministry Of Higher Education, Science And Innovation Of The Republic Of Uzbekistan

Aytimova Dilbar Aymuratovna

Senior Teacher of the Department of Library Activities, Nukus Branch of Uzbekistan State Institute Of Arts And Culture

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14566045>

ARTICLE INFO

Received: 21th December 2024

Accepted: 28th December 2024

Online: 29th December 2024

KEYWORDS

Information and library fund, library resources, electronic resources, information technology, library system, digital library, fund management.

ABSTRACT

This article analyzes the characteristics and features of the information and library fund. The information and library fund is the main component of library activities, and its resources and content play an important role in meeting the information needs of users. The article examines the main types of fund, its structure, the impact of modern information technologies on the library fund, and the development of information resources. It also discusses features and problems in the development of the information and library fund, difficulties in ensuring the quality of resources and materials, and problems in user adaptation. The article has scientific and practical significance in the field of library system and information resource management and contains recommendations on the prospects for the development of funds.

AXBOROT-KUTUBXONA FONDINING O'ZIGA XOS BELGI VA XUSUSIYATLARI

Qalbaeva Ziybaxan Nazerbaevna

Kutubxona axborot faoliyati kutubxona va bibliografiya ta'lim yo'nalishi

2 – kurs talabasi (tashqi bo'limi),

O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali

Aytimova Dilbar Aymuratovna

"Kutubxona faoliyati" kafedrası katta o'qituvchisi,
O'zbekiston san'at va madaniyat instituti Nukus filiali

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14566045>

ARTICLE INFO

Received: 21th December 2024

Accepted: 28th December 2024

Online: 29th December 2024

KEYWORDS

ABSTRACT

Mazkur maqolada axborot-kutubxona fondining o'ziga xos belgi va xususiyatlari tahlil qilinadi. Axborot-kutubxona fondi kutubxona faoliyatining asosiy tarkibiy qismi bo'lib, uning

Axborot-kutubxona fondi, kutubxona resurslari, elektron resurslar, axborot texnologiyalari, kutubxona tizimi, raqamli kutubxona, fondni boshqarish.

resurslari va mazmuni foydalanuvchilarning axborotga bo'lgan ehtiyojlarini qondirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada fondning asosiy turlari, uning tuzilishi, zamonaviy axborot texnologiyalarining kutubxona fondiga ta'siri va axborot resurslarining rivojlanishi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, axborot-kutubxona fondining o'ziga xos belgilari va rivojlanishidagi muammolar, resurslar va materiallarning sifatini ta'minlashdagi qiyinchiliklar hamda foydalanuvchilarga moslashishdagi muammolar muhokama qilinadi. Maqola kutubxona tizimi va axborot resurslarini boshqarish sohasida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lib, fondlarning rivojlanish istiqbollari o'z ichiga oladi.

Axborot-kutubxona fondi zamonaviy kutubxona tizimining markaziy elementi bo'lib, axborot resurslarini saqlash, tashish va tarqatishda asosiy rol o'ynaydi. Axborotning o'sib borayotgan hajmi va tezkor tarqalish davrida, kutubxonalar faqat kitoblar yoki jurnallar bilan cheklanib qolmasdan, turli xil elektron resurslar va raqamli materiallarni ham taqdim etadi. Axborot-kutubxona fondining o'ziga xos belgilari va xususiyatlari uning samarali ishlashiga, foydalanuvchilarning ehtiyojlarini qondirishga va ilmiy, ta'limiy hamda madaniy jarayonlarga hissa qo'shishga yordam beradi. Maqolaning maqsadi axborot-kutubxona fondining asosiy xususiyatlari va uning zamonaviy kutubxona tizimlaridagi o'rni haqida ilmiy tahlil o'tkazishdir. Shu bilan birga, axborot resurslarining rivojlanishi, elektron va raqamli kutubxona fondlarining o'ziga xosligi hamda foydalanuvchilarga xizmat ko'rsatishdagi muammolar ko'rib chiqiladi. Maqolada axborot-kutubxona fondining samarali boshqarilishining ahamiyati va rivojlanish istiqbollari hamda mavjud muammolarni hal etish bo'yicha tavsiyalar keltiriladi.

Axborot-kutubxona fondi kutubxonaning asosiy tarkibiy qismi bo'lib, ilmiy, ta'limiy, madaniy va boshqa maqsadlar uchun axborot materiallarini yig'ish, saqlash va tarqatish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Bu fond kutubxonaning samarali ishlashini ta'minlash, foydalanuvchilarni zarur axborot bilan ta'minlash va ularning bilim darajasini oshirishga imkon yaratadi. Fondning tarkibi nafaqat kitoblar va jurnallarni, balki elektron resurslar, arxiv materiallari, audiovizual vositalar kabi turli axborot shakllarini ham o'z ichiga oladi. Axborot-kutubxona fondi turli resurslardan iborat bo'lib, har bir tur o'zining muhim ahamiyatiga ega. An'anaviy va zamonaviy resurslar birlashib, kutubxonaning samarali ishlashini ta'minlaydi [5, 223-228].

Bosma resurslar — kitoblar, jurnallar, maqolalar va broshyuralar kutubxonalarning asosiy resurslarini tashkil etadi. Ushbu materiallar an'anaviy va keng tarqalgan axborot manbalari bo'lib, ular ilmiy tadqiqotlar, ta'lim jarayonlari va kundalik ma'lumotlarga asoslanadi. Elektron resurslar — elektron kitoblar, ma'lumotlar bazalari, onlayn jurnallar va raqamli arxivlar zamonaviy kutubxonalarning ajralmas qismiga aylangan. Elektron resurslar axborotlarni tezda topishga va saqlash imkoniyatini yaratadi, shuningdek, foydalanuvchilarga global axborot tarmog'iga kirishni osonlashtiradi. Audiovizual materiallar — video va audio yozuvlar, filmlar, ta'limiy materiallar kutubxonalarning vizual va eshitish orqali bilim olishga

qaratilgan resurslaridir. Ular, ayniqsa, interaktiv va ko'rgazmali o'qitishda qo'llaniladi. Arxiv materiallari — tarixiy va ilmiy ahamiyatga ega bo'lgan hujjatlar, fotosuratlar, xaritalar va boshqa materiallar kutubxonalarda saqlanadi va tadqiqotlar uchun qimmatli manba hisoblanadi.

Axborot-kutubxona fondining o'ziga xosligi uning tarkibida mavjud resurslar, ularning tuzilishi va foydalanuvchilarga taqdim etilish tartibiga bog'liq. Axborot fondi muntazam yangilanib borishi kerak. Yangilik, dolzarblik va zamonaviylik kutubxonaning sifatini belgilovchi eng asosiy omil hisoblanadi. Shu sababli, kutubxonalarda eng so'nggi axborot va texnologiyalarni saqlash va taqdim etish muhim ahamiyatga ega. Ma'lumotlarga kirish imkoniyati — foydalanuvchilar uchun axborot fondiga oson kirish imkoniyatini yaratish zarur. Raqamli platformalar orqali onlayn foydalanishni ta'minlash foydalanuvchilarning kutubxona resurslaridan samarali foydalanishiga yordam beradi. Fondning tuzilishi va tashkilotida resurslarning izchil va tizimli saqlanishi, ular orasidagi bog'lanishlarni ta'minlash foydalanuvchilarga qulaylik yaratadi. Resurslar tegishli kategoriyalar bo'yicha tartiblanishi va samarali boshqarilishi zarur. Raqamli kutubxona resurslari va axborot texnologiyalarining integratsiyasi fondning samarali ishlashini ta'minlaydi. Elektron resurslar yordamida foydalanuvchilar jahon axborotiga osongina kirishlari mumkin. Axborot fondining tarkibi doimiy ravishda foydalanuvchilarning ilmiy, ta'limiy va boshqa ehtiyojlariga mos ravishda yangilanadi. Foydalanuvchi ehtiyojlariga mos fond kutubxonaning samarali ishlashiga yordam beradi.

Axborot-kutubxona fondini boshqarishning samarali tizimi kutubxonaning sifatli ishlashini ta'minlaydi. Boshqaruv resurslarni to'plash, saqlash va foydalanuvchilarga taqdim etishni o'z ichiga oladi. Fondni boshqarishning muhim jihatlari quyidagilardan iborat:

Resurslar boshqaruvi — Kutubxona fondini boshqarish, materiallarni to'plash, saqlash va foydalanuvchilarga taqdim etish tizimi. Resurslarni tizimli ravishda boshqarish va yangilash zarur.

Axborotning saqlanishi va arxivlash — Raqamli va an'anaviy materiallarning saqlanishi, uzoq muddatli saqlash tizimi va zarur bo'lganda materiallarni qayta ishlatish mexanizmlari mavjud bo'lishi kerak.

Foydalanuvchi talablariga javob berish — Foydalanuvchilarning ehtiyojlariga mos ravishda fondni shakllantirish va rivojlantirish muhimdir. Kutubxona xizmatlarini takomillashtirish va foydalanuvchi tajribasini yaxshilash, kutubxonaning samarali ishlashiga yordam beradi. Axborot-kutubxona fondi kutubxona tizimining asosi bo'lib, uning samarali ishlashi va foydalanuvchilar ehtiyojlarini qondirishda muhim rol o'ynaydi. Resurslarning turlari, o'ziga xosligi va xususiyatlari kutubxonaning samaradorligini belgilovchi asosiy omillar hisoblanadi. Shu bilan birga, texnologiyalarning integratsiyasi, yangilanish va foydalanuvchilar ehtiyojlariga moslashish fondning rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega [1, 115-120].

Axborot-kutubxona fondining rivojlanishi zamonaviy texnologiyalar va foydalanuvchilarning ehtiyojlaridagi o'zgarishlarga bog'liq ravishda doimiy yangilanib boradi. Axborot resurslarini yig'ish, saqlash va taqdim etish usullari tobora murakkablashmoqda. Raqamli kutubxonalar va elektron resurslar ommalashuvi kutubxona fondlarining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda.

Elektron kitoblar, jurnal maqolalari, raqamli arxivlar va onlayn ma'lumotlar bazalari foydalanuvchilarga qulay va tezkor kirish imkoniyatini taqdim etmoqda. Bu tendensiya kutubxonalarni yanada globalroq va keng ko'lamli qilib, resurslarga kirishni osonlashtiradi. Axborot-kutubxona fondlarining samarali boshqarilishi va rivojlanishida axborot texnologiyalarining roli ortib bormoqda. Kutubxonalar yangi texnologiyalarni, shu jumladan sun'iy intellekt, ma'lumotlarni boshqarish tizimlari va bulutli texnologiyalarni integratsiya qilish orqali resurslarga kirish va ularni boshqarish jarayonlarini soddalashtiradi. Bu, o'z navbatida, kutubxona resurslarining tezkor yangilanishi va foydalanuvchilar ehtiyojlarini samarali qondirish imkonini beradi. Ijtimoiy media va onlayn platformalar axborot tarqatish va foydalanuvchilarga yangi resurslarni taqdim etishda muhim vositaga aylangan. Kutubxonalar o'z resurslarini ijtimoiy tarmoqlar orqali targ'ib qilib, foydalanuvchilarni yangi axborot manbalari bilan tanishtiradi. Shu bilan birga, foydalanuvchilar bilan muloqot va ularning ehtiyojlarini o'rganish imkoniyatlari kengaymoqda. Axborot-kutubxona fondlari interaktiv va kollaborativ xizmatlar orqali rivojlanmoqda. Kutubxonalar foydalanuvchilarga materiallar bilan birgalikda ishlash, tadqiqotlar olib borish va ijodiy faoliyatda ishtirok etish imkoniyatlarini yaratmoqda. Bunga, masalan, onlayn kurslar, vebinarlar, tadqiqot guruhlar va boshqa interaktiv xizmatlar kiradi. Bu tendensiya foydalanuvchilarning kutubxonalar bilan yanada faol aloqada bo'lishini ta'minlaydi.

Axborot-kutubxona fondlari global axborot tizimlariga integratsiya bo'lib, jahon miqyosida ma'lumot almashish imkoniyatlarini yaratadi. Elektron kutubxonalarning rivojlanishi, xalqaro va milliy axborot tarmoqlari bilan o'zaro aloqalar kutubxonalarga global axborot resurslariga kirishni osonlashtiradi. Buning natijasida, kutubxonalarning foydalanuvchilarga taqdim etadigan resurslari yanada kengayadi. Raqamli resurslarning ko'payishi bilan axborot xavfsizligi va ma'lumotlarni himoya qilish masalasi muhim ahamiyatga ega bo'lmoqda. Kutubxonalar ma'lumotlarni saqlash va ularga kirishni xavfsiz qilish uchun zamonaviy texnologiyalarni, shuningdek, shifrlash va autentifikatsiya usullarini qo'llashmoqda. Bu tendensiya foydalanuvchilarning axborot xavfsizligini ta'minlashga va kutubxona resurslarini himoya qilishga qaratilgan. Axborot-kutubxona fondining rivojlanish tendensiyalari kutubxona tizimining yangilanishi, raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish va foydalanuvchilarning ehtiyojlariga moslashish kabi omillarni o'z ichiga oladi. Bu tendensiyalar kutubxonalar resurslarini yanada boyitish, foydalanuvchilarga qulay va samarali xizmatlarni taqdim etish imkoniyatlarini yaratadi.

Axborot-kutubxona fondi zamonaviy jamiyatda axborot ehtiyojlarini qondirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, uning rivojlanishi bir qancha muammolarni yuzaga keltiradi, shu jumladan: Kutubxonalar an'anaviy va raqamli resurslarni integratsiya qilishda texnik va moliyaviy qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Yechim sifatida, resurslarni asta-sekin integratsiya qilish va xodimlarni zamonaviy texnologiyalar bilan tanishtirish zarur. Kutubxonalarda zarur moliyaviy mablag'larning yetishmasligi ularning rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda. Grantlar va sponsorlik imkoniyatlarini jalb qilish orqali fondni kengaytirish kerak. Raqamli materiallar va axborot xavfsizligi masalalari dolzarb bo'lib, shifrlash va autentifikatsiya tizimlaridan foydalanish zarur. Axborot-kutubxona fondining samarali ishlashini ta'minlash uchun texnologiyalarni joriy etish, moliyaviy manbalarni kengaytirish va samarali boshqaruv tizimlarini ishlab chiqish zarur. Bu orqali kutubxonalar foydalanuvchilar ehtiyojlariga mos resurslarni taqdim etishi mumkin.

Xulosa. Axborot-kutubxona fondining samarali ishlashi uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, moliyaviy manbalarni kengaytirish va axborot xavfsizligini ta'minlash zarur. An'anaviy va raqamli resurslarni uyg'unlashtirish, axborotning sifatli tashkil etilishi va foydalanuvchilarga moslashish kutubxonalarning rivojlanishiga yordam beradi. Shu bilan birga, kutubxonalar uchun samarali boshqaruv tizimlarini ishlab chiqish va xodimlarni zamonaviy texnologiyalar bilan ta'minlash muhimdir. Faqat shunday yondashuvlar orqali axborot-kutubxona fondining rivojlanishi va uning samarali ishlashi ta'minlanadi.

References:

1. Джиго, А. А. (2016). Участие библиотек в нормативно-правовом регулировании библиотечно-информационной деятельности. *Библиография и книговедение*, (1), 115-120.
2. Иванчукова, Т. А., & Булавкина, И. В. Выставочная деятельность информационно-библиотечного центра. *Литература*, 40, 41.
3. Левченко, О. И. (2014). Информационно-библиотечное обеспечение пользователей в научно-исследовательских институтах РАН естественно-научного профиля. Москва, 005555228.
4. Скугарова, В. В. (2015). Гендерные аспекты управления персоналом информационно-библиотечного учреждения. *Научная палитра*, (3), 7-7.
5. Хабибрахманова, С. М. (2014). Информационные потребности творческих работников как основа системы библиотечного обслуживания в сфере искусства. *Вестник Московского государственного университета культуры и искусств*, (5 (61)), 223-228.